

A JAPÁN-MAGYAR ERDÉSZKAPCSOLATOK TÖRTÉNETÉBŐL

Király Pál

1966. novemberében három főből álló japán szakszervezeti küldöttség járt hazánkban. Két mezőgazdasági szakszervezeti vezető mellett Shigemasa Nakasumi ur, a Japán Erdészeti Dolgozók Nemzeti Szövetségének, a ZEN-RIN-YA-nak egyik vezetője ismerkedett a magyar erdőgazdasággal. A delegációt Berlinben Kovács István, a MEDOSZ főtitkára hívta meg látogatásra, ahol az Erdészeti Dolgozók Szakszervezeteinek I. Világkonferenciáján volt alkalma megismerkedni a japán küldöttekkel. A szakmai program keretében a Kiskunsági Áll. Erdőgazdaság Bugaci Erdészeténél és a Börzsönyi Áll. Erdőgazdaság Királyréti Erdészeténél találkoztak a vendégek a magyar erdőgazdasági dolgozókkal, valamint megtekintették a Mezőgazdasági Kiállítás vadászati részlegét.

A látogatás jelentőségét többek között az is aláhuzza, hogy 30 éve, az 1936. évi budapesti II. Erdészeti Világkongresszus óta nem járt japán erdészeti szakember Magyarországon. Ez a nem mindennapi látogatás adta az alkalmat, hogy a japán-magyar erdészeti kapcsolatok eddigi alakulását áttekintsük.

Az első kapcsolatok

Tudomásom szerint Magyarországon első ízben 1885-ben járt hivatalos japán erdésztküldöttség. A két főből álló delegációt nem kisebb személyiség vezette, mint a japán országos főerdőmester: Takei Morimasa. Egy éves időtartamra tervezett európai körutja keretében került sor a magyar erdészeti intézmények tanulmányozására. Utja során titkára, Takasima Tokuzó erdőmérnök kísérte.

A vendégek januárban 8 napot szenteltek erdészeti viszonyainkba való bepillantásra. Bedő Albert országos főerdőmester és Lavotha Albert alerdőfelügyelő vezetése mellett megismerkedtek a Földművelésügyi Minisztérium erdészeti főosztályának szervezetével, a selmecebányai Akadémia létesítményeivel és az ott folyó oktatással. Liptóújvárott részleteiben is betekintettek egy főerdőhivatal gyakorlati munkájába, szervezeti felépítésébe és ügyvitelébe, de megtekintették vízfogóját, faraktári és fűrésztelepi műszaki létesítményeit is. Besztercebányán szintén az erdőigazgatóság költségvetése, szervezete, ügyvitele, továbbá az Európa-hírű és évszázados multu hatalmas gereb, szénégetés, az új üzemtervek képezték a tanulmány tárgyát.

A hivatalos program mellett gazdag volt az utazás társadalmi oldala is. Budapesten az Operaház, kiállítás- és muzeum-látogatások, városnézés, a

"központi mintapince" meglátogatása, az erdőtiszti kar által adott fogadások enyhítették a tanulmányut fáradalmait. Így bizonyára nem csupán a közmondásos japán udvariasság diktálta a vendégek részéről január 25-én a bucsu szivélyes szavait. Azt, hogy a látogatás légkörét nem csak a protokolláros kapcsolat, hanem a közös kartársi szellem is uralta, megérezhetjük Bedő alábbi rövid megjegyzéséből: "... mi is, kik kérdéseiket és nyilatkozataikat hallottuk, tisztelettel emlékezünk meg éles ítélőképességükről és tudományosságukról, melyekkel bő mértékben rendelkeznek." ¹

A látogatás eredményeként a japán kormány Bedő Albertet és Lavotha Albertet a Felkelő Nap-rend III. o., illetve VI. o. jelvényével tüntette ki.

Közbevetőleg megjegyzem, hogy 1885. január 24-én a japán erdész-küldöttség elutazása előtt magyar erdőtisztek - többek között Bedő és Lavotha társaságában lefényképeztette magát. A fényképekből 2 db. 1929-ben ajándékozás útján az Országos Erdészeti Egyesület tulajdonába került. Az Egyesület azokat a tulajdonjog fenntartása mellett a Soproni Erdőmérnöki Főiskolának adta át, a Főiskolán létesítendő muzeum részére, megőrzés céljából. A fényképeket Fekete Zoltán főiskolai tanár vette át.

Érdemes lenne utána nézni a fényképek hollétének és szaklapunk hasábjain leköszölni őket. Sajnos, erdészettörténetünk nem bővelkedik Bedő-émlékekben, a japán-magyar erdészeti kapcsolatok tárgyi emlékeiben még kevésbé.

A japán fa a magyar fa versenytársa

Ezt az első, igen barátságos hangvételű találkozást egy évtized múlva kevésbé szivélyes japán-magyar vonatkozású rövid közlések követik az Erdészeti Lapokban. Mi történt? - A tőkés fejlődés útjára lépett Magyarország állandóan fokozódó mértékben exportálta fatermékeit, mind távolabbra hatolt az európai piacokon. A dél-európai kikötőkben azután szembetalálkozott a világkeresedelem hatalmas riválisaival, az észak-amerikai és az orosz fával, amelyek ezidőtájt kezdték elárasztani az európai piacot. E két nagyhatalom mellett főként a japán fa kellemetlenné váló versenyére panaszkodnak az Erdészeti Lapok korabeli, századforduló körüli piaci helyzetelemzései. Ugy vélem, nem nehéz felismerni az összefüggést a szuezi csatorna megnyitása (1869) után a japán országos főerdőmester egy évig tartó európai körutazása és a századfordulóra kialakult piaci helyzetkép között.

¹ Erdészeti Lapok, 1885. 80. o.

Kaán Károly véleménye a japán erdőszetről

A következő láncszeme történetünkben az 1900. év Kis tanulmány kelti fel figyelmünket az Erdészeti Lapok vastos kötetében; a címe: "Képek Japán erdőgazdaságából". Szerzője Kaán Károly. Későbbi nagy erdőgazdasági politikusunk ekkor még beszercebányai külszolgálatban dolgozik s közben megrendezi magának azokat a külföldi tanulmányutakat, amelyek már fiatal fővel hozzásegítették annak a roppant széles látókörnek kialakításához, amely őt annyira jellemezte.

A salzkammerguti államjavad erdőigazgatóságának székhelyén, Gmundenben ismerkedett meg és kötött szívélyes barátságot Esaki Masatada japán császári udvari erdőtanácsossal. Esaki ur állami megbízásból szintén európai tanulmányutját folytatta. Az élete delén álló japán kitűnő szakemberként és kellemes egyéniségként mutatja be Kaán. A két emelkedett szellemű és egyéniségű férfi között a kölcsönös rokonszenv gyorsan kialakult. Kaán japáni famagvakat és egy finom, erdőgazdasági témájú metszetgyűjteményt kapott ajándékba a japán erdőmérnöktől. A famagvakat Vadas Jenő akadémiai tanárnak küldte el Selmece. Az album képei alapján - Esaki ur magyarázataival kiegészítve - villantott fel néhány részletet Kaán említett tanulmányában a japán erdőgazdaság életéből.

Beszélgetések során Kaán meglepetve fedezte fel, hogy az évszázados feudális elmaradottságából feléledő és a korszerű fejlődés útjára lépő Japán milyen szívós céltudatossággal igyekszik gazdasági életét, így erdőgazdaságát is a kor világszínvonalára felfejleszteni.

A japánok időről-időre, rendszeresen küldték ki legjobb szakembereiket külföldi tanulmányutra a legfejlettebb országokba és a szerzett tapasztalatok alapján gyorsan fejlesztették ki gazdaságukat. A legkitűnőbb külföldi szakembereket hívták meg előadónak egyetemeikre, főiskoláikra. Az erdőszet vonalán pl. a világhírű erdőszet tudós, dr. Mayr, 6 évig tanított a tokiói egyetemen.

"Van erdőgazdasági főiskolájuk, van már kísérletgyűlk, van erdőszeti egyesületük s mindez modern alapon." - írja Kaán.²

Kaán cikkéből tudjuk meg azt is, hogy 1900. augusztusában Shiga japán főerdőtanácsos kereste fel hazánkat erdőrendezési eljárásunk tanulmányozása végett és ez alkalommal látogatást tett az Országos Erdészeti Egyesületben is. Az első világháború végéig nincs több híradás japán kapcsolatainkról.

²Erdészeti Lapok, 1900. 816. o.

A két világháboru között

Érdekes, hogy a háboru után az első hivatalos külföldi erdészdelegáció, amely hazánkba érkezett: japán volt. 1922. januárjában látogatott Magyarországra dr. Koide, a hokkaidói (Sapporo) egyetem erdészeti tanára és asszisztense, Matotami Yoshikawa. Különösen erdőrendezési eljárásaink, valamint az Alföldön kilátásba helyezett erdőtelepítéseink iránt érdeklődtek. Magyarországi utjuk - a már említettekhez hasonlóan - egy nagyszabású európai körut része volt. Utjukról több adat nem áll rendelkezésünkre.

Alig telt el hat év ez után a látogatás után és 1928-ban ismét japán kollégákat üdvözölhettek a magyar erdészek. Sanroku Hara erdőtanácsos, Masaki Gotó erdőigazgató és Gisaburo Tsuda erdészeti titkár tulajdonképpen csak udvariassági látogatást kívánt tenni a Földművelésügyi Minisztérium erdészeti főosztályán. A főosztály munkatársainak meghívására és marasztalására határozták el, hogy néhány napig hazánk erdészeti viszonyait egy állami és egy magánerdőbirtokon tanulmányozzák.

A diósgyőri állami erdőhivatal kerületében főként szép tölgyes-bükkös természetes felújításokat mutatott be a vendégeknek Lippóczy Béla erdőmérnök, az eljárás közismert és eredményes gyakorlati szakembere. Az Esterházy-uradalom kapuvári erdőhivatalának kerületében pedig megtekintették Európa egyik erdészeti különlegességét, a nagykiterjedésű hansági égererdőt.

A vendégekkel folytatott eszmecsere során a magyarok jóleső érzéssel hallgatták és vették tudomásul a japánok azon közlését, hogy erdészeti felsőoktatásuk rendszerének kialakításában az egykori selmeci mintának döntő szerep jutott.

Az 1928-ban Bécs felé elutazó japán erdészeket 1936-ban követték újabb vendégek. Osio Joshio erdőtanácsos és Szato erdészeti kísérletügyi szakember képviselte Japánt a II. Erdészeti Világkongresszuson és ezt követően az Erdészeti Kutató Intézetek Nemzetközi Szövetségének (a mai IUFRO) IX. Kongresszusán. Az eltelt 30 év alatt nem járt japán erdészeti szakember Magyarországon.

A mai japán erdőgazdaság

Japán általában mint kis kiterjedésű, nagy népsűrűségű, iparilag igen fejlett ország él a magyar köztudatban. Talán erre való tekintettel nem lesz felesleges felhívni a szakközönség figyelmét arra, hogy Japán igen fejlett erdőgazdasággal is rendelkezik, faipara pedig élvonalbeli a nemzetközi rangsorban.

Az ország erdősültsége 68 %, egyike a legmagasabbaknak a világon. Az erdőterület kiterjedése 25.1 millió ha. Ebből állami erdő 32 % (8.07 millió ha.), közösségek tulajdonában áll 11 % (2.84 millió ha.), magánerdő-birtok pedig 57 % (14.19 millió ha.). Az élőfakészlet 1.9 milliárd m³, az évi fakitermelés kb 75.1 millió m³ (1964). Az élőfakészletnek közel a fele (46 %) fenyő. Az ország 1700 km-nyi észak-déli kiterjedése és a szigetországot körülölelő óceán következtében az erdők élővilága rendkívül gazdag, számos igen értékes fafajt tartalmaznak. A szakoktatás és az erdészeti kísérletügy igen magas színvonalu (évente kb. 600 erdőmérnököt képeznek ki). Fejlett a fafeldolgozás is. A cellulózgyártás évi 2.5 millió tonna, a furnér-gyártás terén Japán a világon az elsők között áll 300 millió m² évi termelésével. Napjaink szomorú aktualitása, hogy a japán faipar szállít különlegesen könnyű koporsókat az USA Dél-Vietnamban harcoló hadserege számára, az elesettek légi uton történő hazaszállításához.³ A természetvédelem, a japánok erdő- és fa-kultusza már szinte közmondásos. Az ország hegyes-erdős vidékein 19 nagy nemzeti park van, melyeket évente mintegy 40 millió látogató keres fel.

Fentiek ismeretében reálisabban értékelhetjük az immár hagyományosnak tekinthető japán-magyar erdészkapcsolatokat. Ez a kapcsolat - mint láthattuk - sokkal rendszeresebben alakult, mint számos más, földrajzilag lényegesen közelebb fekvő, nagy erdőgazdasággal rendelkező európai állammal.

A japán erdészeti dolgozók helyzete

Az 1966-os látogatás teljesen új szint jelent a nyolc évtizedes sorozatban. Nem a szűkebb értelemben vett szakemberrel találkozhattunk, hanem az erdészeti dolgozók széles rétegének képviselőjével. Shigemasa Nakasumi révén most nem szakkérdésekbe pillanthattunk be, hanem a japán dolgozók mindennapi életébe. Ime egy kis izelítő ebből az életből.

A japán fakitermelő korszerű motorfűrészszel dolgozik, amelyet saját maga vásárol és a saját tulajdonát képezi. Ez azt is jelenti, hogy saját magának kell a gépet kiszállítani a munkahelyre és javításáról gondoskodni. A munkaidő hivatalosan 8 óra, de a munkások gyakorlatilag a maximálisra nyújtják a munkaidőt. A motorfűrész nagymérvű és egyoldalú használata következtében nagyon elterjedt a vibrációs megbetegedés, a kéz és a kar kerin-gési ártalma. Ezt ott "fehér viaszosodásnak", "viaszujjnak" nevezik. Az ujjak elvesztik hajlékonyságukat, érzékenységtüket, végül az egész kar hajlithatatlanná válik. A dolgozók elmennek ugyan orvosi vizsgálatra, de a vizsgálat eredményét rendszerint eltitkolják, nehogy kevésbé jövedelmező kereseti körülmények közé jussanak. A nagyfokú munkaintenzitás a balesetek szaporodásához vezetett. Évente átlag 330 halálos baleset fordul elő a japán erdőkben.

³"Magyarország" c. hetilap. 1967. március 5. szám, 5.o.

A szervezett japán dolgozók törekvései főleg három célkitűzésre koncentrálnak:

1/ 40 órás munkahét

2/ hatékony állami ellenőrzés megvalósítása a faimport felett

3/ a leromlott minőségű magánerdők jóminőségű állami erdőkkel történő kicserélése szűnjön meg.

(A termelés állami szektorának a magántőke érdekében történő felhasználása Nyugat-Európában is ismert, pl. Angliában).

Reméljük, hogy ennek az erdészetiileg is magasan kulturált országnak szakembereit a jövőben még gyakran üdvözölhetjük hazánkban.

- -

Összefoglalás

A japán-magyar erdészkapcsolatok nyolcvan éves multra tekintenek vissza. Ez a kapcsolat a két ország között rendszeresebbnek bizonyult, mint Magyarország és számos más, földrajzilag közelebb fekvő, nagy erdőgazdasággal rendelkező állam között. Harminc éves szünet után 1966-ban Japán részéről újra felvették a személyes érintkezést, a korábbiaktól eltérően, szakszervezeti alapon.